

KLIC TRIGLAVA

VEN IZ GETA!
IZVIRNO POROČILO O DOMOVINI
NAJ STOJI DACHAU!
ZDRUŽENI HRVATI PROTESTIRAJO
"KLERIKALNI BAUBAU" V SLOVENIJI

335

APRIL 1967

ZMEŠNJAVA PA TAKA!

Od domovinskega sodelavca

POROČILA iz Jugoslavije soglasno pravijo, da je zmešnjava vedno večja. Komunisti, ki imajo v rokah še vedno vs o oblast, se več med seboj ne skladajo skoro v ničemer, tako da se tuji dopisniki sprašujejo, ali ima Partija odn. Zveza komunistov še enotno ideologijo, oziroma sploh še kako ideologijo.

Ta položaj bi vsakakor zahteval, da se dejanski politični sistem spremeni iz takega, ki ustreza monolitni ideologiji, v normalen pluralistični sistem, kjer zastopniki vseh mnenj svoje stališče lahko svobodno branijo in kjer v praksi prevlada stališče, za katerega se večina izrazi v svobodnem glasovanju odn. v svobodnih volitvah. V nasprotju s to očitno potrebo bodo aprilske volitve še vedno potekle po starem z vsiljenimi kandidati. Tega se danes sramujejo že celo mnogi člani Partije, ki se odkrito norčujejo iz "volitev", kjer nimaš kaj voliti. Skrajni čas bi bil, da se vsi državljani, komunisti in nekomunisti, zganejo in svoje nezadovoljstvo s sedanjim položajem pokažejo tako, da se glasovanja pri volitvah vzdržijo.

Pariška izdaja 'New York Timesa' je objavila intervju z Djilasom, v katerem je izpuščeni komunistični upornik izjavil, da je v zaporu prišel do sklepa, da je edino normalno stanje "nepopolna družba", ureditev, v kateri napredek prinašajo borba mnenj in težave, ki jih pač v življenju ni mogoče nikoli docela odstraniti ali ukiniti po enotnih formulah, kakor sanjajo utopisti, ki samo prinašajo nesrečo in trpljenje. Djilas je baje za križanje socialističnega in kapitalističnega gospodarskega sistema, kakršnen prevladuje v vseh zahodnih demokratskih državah. To je vsekakor program, na katerem bi se lahko zedinili vsi Jugoslovani dobre volje, da bi spravili voz iz blata, v katerega ga je spravila ortodokсна komunistična enostranost in zaletelost.

Brez vbrizga precejšnje mere zasebne podjetnosti tudi ne bo mogoče rešiti gospodarske krize, ki jo povzroča zapuščina dvajsetletnega komunističnega planiranja. Da bi gospodarstvo spet postalo učinkovito in sposobno zadovoljevati potrebe prebivalstva, bo treba zapreti celo vrsto podjetij, ki so bila zgrajena le v komunistično slavo, ne pa za kritje povpraševanja, in odpustiti celo vrsto delavcev. Da bi te delavce ponovno zaposlili in pognali gospodarstvo naprej, bo potrebna gospodarska svoboda, to je pravica državljanov, da ustanavljajo majhna podjetja, ki bodo prinesla zaposlitev in izdelovala poceni, kar ljudje res potrebujejo.

Nezadostno širjenje svobode v Jugoslaviji spremljajo jezikovni spori, ki pa so le eden izmed odrazov splošnega nezadovoljstva in zavrtosti (neučinkovitosti). Te spore lahko rešijo le jugoslovanski narodi v medsebojnem dogovoru, ki bo, upajmo, odstranil tudi sedanje pretiranosti v zahtevah. Popolnoma nesmiselno je, če Tito grozi sedaj, da bo spet vsilil "partijsko linijo". Kaj je sploh "partijska linija", saj očitno komunisti v različnih delih države mislijo o tem različno. Take izjave le dokazujejo, da Tito izgublja stik s stvarnostjo.

Zagrebska revija 'PRAXIS' je po osmih mesecih težav z oblastmi pričela ponovno izhajati. Na prigovor, da izpoveduje djilasovščino, je uredništvo odgovorilo, da ostaja PRAXIS oster nasprotnik marksističnega dogmatizma in političnega birokratizma. Naklada revije, ki gotovo ni za množično prebavo, je 3000 izvodov.

LONDON, 10. APRILA 1967.

LETO XX. ŠTEV. 335.

GETOVSKA POLITIKA

PISMO UREDNIKU v današnji številki kaže, da je bilo Odboru liberalnih beguncev zares treba poguma in dalekovidnosti, da je na razgovor o Jugoslaviji povabil tudi predstavnike jugoslovanskega domovinskega tiska. S tem je bil na emigrantski strani vsekakor prebit led, ker je bil to prvi takšen primer. Priznamo, da v našem uvodniku nismo imeli toliko v mislih ne-Jugoslovane, katerim bi - po pismu uredniku sodeč - taki sestanki koristili, da si je ta ugotovitev toč na. Mi smo imeli v uvodniku (KT 334) v mislih predvsem nove, mlajše rodove, s katerimi mora zdomsko slovenstvo dobiti najprej miselni in nato stvarni stik, če naj bi to svobodno slovenstvo količkaj vplivalo na razvoj v domovini. Naloga ni enomesečna, naloga je dolgoročna. V bistvu ni čisto nič važno, če bomo stari begunci kdaj doživeli čas povratka, toda zelo važno je, kako se bo domovina izmotala iz totalitarnega miselnega in stvarnega oklepa, pa čeprav obroči že nekaj časa pokajo. Važno je tudi, kako bodo novi rodovi, ki bodo slejkoprej odločali o narodovi usodi, razumeli bližnjo preteklost, kako bodo sodili takratna dogajanja in kakšna pota bodo ubirali v bodoče. Važno dalje ni, če se bosta Janez in Miha za stalno vrnila v domovino, (morda na to niti več ne mislita, ko sta se ustalila v tujini;) pomembno pa je, če nas bo - tudi zaradi naše malomarnosti, ozkosti, getovstva, neiznajdljivosti in kratkovidnosti - zgodovina obsodila kot narodove izdajalce ali pa samó kot reakcijo v polnem pomenu besede.

To nevarnost - med drugimi - svobodno slovenstvo podcenjuje. Tega posla nikakor niso opravile medvojne "Črne bukve", opravlja pa ga dan za dnem režimski tisk. Celi rodovi doma so vzgojeni tako enostransko, da se za mnoge "napredna" zgodovina ali pa celó zgodovina pričanja z ustanovitvijo Osvobodilne fronte. Tem rodovom razložiti "v dostojni in prepričljivi obliki" ves ta razvoj, je ena od mnogih nalog emigracije, pa čeprav smo pri tem izgubili vsaj deset dragoce njih let. Dokler namreč tega razvoja prepričljivo ne obrazložimo in prepričamo novih generacij, za kaj je prišlo do državljanske vojne in nato do totalitarnega sistema, toliko časa bodo te generacije pod vplivom svoje vzgoje in vstrosmerjenosti, pri čemer bo kakršnokoli vplivanje z naše strani sila težavno. Ni namreč mogoče vplivati, če ne uživate zaupanja, in ni zaupanja, če ni poznanja stvari. Res je, da je spričo naglega razvoja dogodkov doma za to verjetno pozno če že ne celo prepozno in da bodo zato naše težave prepričevanja težje, ker bo istočasno treba delati na dveh frontah. To dokazuje, koliko smo zamudili in kako zelo škodljivo je bilo, da emigracija ni pravočasno dosegla akcijskega sporazuma in da so se mnoge zdomske skupine - politične in nepolitične - zatekale v getovsko politiko, ko se je izključevalo člane iz organizacij, če so posetili domovino. Kolikšna ozkost in kolikšna nedoraslost času!

Kako tehnično doseči nove rodove, je vprašanje, ki zahteva študija, iznajdljivosti, često drznosti in brez dvoma podjetnosti. Če bi šlo za normalno demokratično opozicijo, potem vprašanje ne bi bilo težko. Toda prav zaradi tega, ker se opozicija doma ne more organizirati in ne more politično izjavljati, je problem tako težaven. To je jalov izgovor, če da naj bi "organizirana demokratična opozicija v emigraciji" govorila in delala namesto "opozicije v domovini, ki nima svobode govora in svobode združevanja". Delala napram komu in kaj? Usodo razvoja doma ne bodo odločali niti v Washingtonu niti v Londonu, pa tudi ne v Moskvi. Odločali ga bodo doma, novi rodovi sami! To trebimo že preko dvanajst let. Saj se je vendar ves ta proces že davno pričel in je zdaj v polnem teku. Režim ga more zavirati in ga bo zaviral, ga more zaustavljati in ga bo zaustavljajal, toda nihče ga več ustaviti ne more.

Od svobodnega slovenstva se pričakuje, da pri vsem tem sodeluje in vpliva vsaj posredno. Za dosego tega je kakršenkoli neposredni dialog z režimom samim zaenkrat ne samo nemogoč ampak tudi brez smisla. Pač pa je treba poskusiti vsa sredstva, izrabiti vse indirektno načine - tudi preko režima in režimovcev - da pridemo v stik z novimi generacijami, pa čeprav te stoje vsaj z eno nogo ali pa celo z obema v komunizmu. Sodimo namreč, da te generacije niso niti moralno niti krvno obremenjene in da so zdaj v bistvu razpoložene, da pride do narodne sprave, kar gotovo mora biti naš končni cilj. Tega tam ne morete pričakovati od starih rodov, ki so hoteli v prvi vrsti socialno revolucijo in za vsako ceno oblast - in potem šele narodno osvobodilno borbo. Lahko pa računate in morate računati na nove rodove, ki pa so žal enostransko obveščeni, pa čeprav v isti sapi zagrenjeni in razočarani nad režimom.

Če more kakršenkoli dialog pripomoči kaj k temu, ga pozdravljamo. Zakaj ne bi odkrito razgovarjali s slehernim človekom iz domovine? Kaj moremo pri tem izgubiti? Zakaj ne bi pustili svobodnim Slovincem, da obiskujejo domovino in prihajajo v stik z novimi generacijami? Jasnó je, da mora vsak posameznik najprej s a m raziskati svoj osebni specifični primer (gl. KT 333, stran 7.) Zakaj bi se bali recimo javnega razgovora svobodnih slovenskih strokovnjakov in komunističnih o perečih vprašanjih, ki tarejo domovino, recimo na BBCju ali Voice of America ali celo na ljubljanskem Radiu? Naj gre Peter Remec, ki ga je Vida Tomšičeva vabila na obisk domov, in naj postavi kot pogoj, da bo lahko na ljubljanski televiziji razpravjal o aktualnih slovenskih vprašanjih in podobno. Zakaj ne? Na kakršenkoli način moremo doseči nove generacije doma - izkoristimo to. Ne obdajajmo se s plotovi in kitajskimi zidovi, ne izpričujmo vendar na vsakem koraku svojega manjvrednostnega kompleksa, s katerim je emigracija obremenjena. Zakaj dopustiti samo enostranski promet, ko se režimski vohuni in špiclji vtihotapljuje v naše organizacije? Zakaj ne bi bilo prometa tudi v drugo smer? Za to pa ni treba nobenih bomb in dinamita - treba je podjetnosti, poguma, domišljije. Čas zori in dogodki se tako naglo razvijajo, da je danes marsikaj že mogoče, o čemer pred desetimi ali petimi leti sploh sanjali nismo. Tudi če Tito grmi, tudi če izključujejo visoke funkcionarje iz partije, tudi če grozijo s povratkom k "administrativnim ukrepom" - to so samo poslednje brce onemoglega in nesposobnega režima, ki mu narod več ne verjame, kateremu narod več ne zaupa. Samo dejstvo, da že v Jugoslaviji dvigajo organizirani glas protesta, je dovolj velik dokaz, da smo na pragu velikih dogodkov (gl. str. 16).

V ČASIH IN ZDAJ

Sredi meseca bodo v Ljubljani praznovali tridesetletnico ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije. Ustanovljena je bila v času, ko je v sosednji Italiji rogovilil Mussolini in so v sosednji Avstriji nacisti dvigali rogove. Jugoslavija je bila majava zgradba. Slovenski komunisti so se hoteli zavarovati, če bi razpadla. Igrali so na internacionalistično karto, češ, borili se bomo skupaj s proletariatom zahodnih dežel. Jugoslavija je razpadla. Komunisti so zaigrali na nacionalistično karto in socialno revolucijo dobili. Nekateri od ustanoviteljev so umrli. Nekateri od njih so se zrinili h koritu in se zredili. Nekateri so zagrenjeni odšli v pokoj. Sem in tja se komu utrne misel, da je bilo v boju mnogo več idealizma, kot ga je zdaj na oblasti.

Včasih so se borili proti odpuščanju delavcev in za brezposelnost krivili gnili kapitalizem. Zdaj pravijo, da je pretirano zaposlovanje škodljivo. Včasih so govorili, da bo pod socializmom kruha za vse. Zdaj podpirajo odhajanje delavcev na tuje. Včasih so kazali na kmečko revščino kot posledico razrednega izkoriščanja. Zdaj se jeze, ko televizija pokaže starko, ki leži na tleh, ker postelje ne premore. Včasih so se puritansko zgražali nad buržujsko razvratnostjo. Zdaj se naslanjajo v barih nad "integralnimi striptizi". Včasih so alkoholizem in kriminalnost pripisovali krivičnosti kapitalistične družbe. Zdaj pijana mladina vzgojena v socializmu pobija miličnike. Včasih so sovražili tiste na oblasti. Zdaj so sami na oblasti. Tridesetletnica partije bo primerna priložnost za žalno svečanost ob pokopanih idealih.

UREDNIŠTVO

'Hodil po zemlji sem naši'

Od posebnega dopisnika

Slov. Primorska, 15. marca

POL LETA je preteklo, odkar sem bil na obisku v Jugoslaviji (KT 328), in marsikaj novega se je od tedaj tam zgodilo. V prvih mesecih leta 1967 se kaže podoba Slovenije jasneje in ostreje načrtana kot v prejšnjih povojnih letih, ko sta vladna propaganda in naročeni optimizem v vseh javnih izjavah in pisanju zamegljevala dejansko stanje.

Zdaj mnogo bolj odkrito pisanje dnevnega in še bolj revijalnega tiska prikazuje stanje na slovenski zemlji bliže vsakodnevni stvarnosti. Reforma, ki jo izvaja vsa Jugoslavija in posebno še Slovenija, terja od vseh, da se preneha s slepomišenjem in samoprevaro. Inflacija je poganjala naprej ves gospodarski ustroj in ker je bila proizvodnost na mnogo nižji stopnji od predvojne in od sedanje evropske ravni, je bilo treba z emisijo, kakor so to evfemistično pisali časopisi, s tiskanjem čedalje večjega števila bankovcev kriti primanjkljaje, ki so nastajali v večini podjetij zaradi njihove premajhne donosnosti.

Kakšne so po poldrugem letu posledice reforme v Sloveniji? Neznatno se je dvignilo število brezposelnih v Sloveniji, ki znaša okoli 15.000 brezposelnih, večinoma mlajših ljudi; na polovico je padlo število delavcev iz drugih republik, po sebnost iz Hrvaške in Bosne, ki sta v prejšnjih letih pošiljali svoje odvečno število delovne sile v Slovenijo. Zaustavili so gradnje vseh uradnih reprezentativnih poslopij kot na primer velikanskih palač na Trgu revolucije ali na nekdanjem zelenjavnem vrtu ljubljanskih uršulink, vseh raznih občinskih sedežev v Ljubljani in po vsej deželi in pa tudi vseh novih tovarn. Vsa Slovenija je po dolgih letih investiranja posejana s stotinami industrijskih objektov z zmogljivostmi, ki so daleč prekašale dejansko proizvodnost. Nikjer ne gradijo novih tovarn ampak le tu in tam širijo ali popravljajo stare tovarniške objekte. Poglavitna skrb gre za tem, da obdržijo dosedanja podjetja. Kljub temu da je eno temeljnih načel gospodarske reforme, da ne bo nihče podpiral s skupnimi sredstvi pasivnih podjetij, je le nekaj industrijskih podjetij zavrlo del svoje dejavnosti ali prešlo v skrb večjih podjetij ali pa začasno ustavilo delovanje. Ljubljanska tovarna za pisalne stroje Tops je prenehala delovati, a del njene dejavnosti je prevzela Mladinska založba. Malo podjetje za majhne elektromotorje v Železnikih čaka na to, kaj bo z njim ukrenila kranjska Iskra, ki je eno največjih industrijskih podjetij v Sloveniji. Tovarna lepenke Sladki vrh na Štajerskem je zašla v velike težave in se skuša rešiti z reorganizacijo in obnovo.

Vsa obstoječa podjetja so že lani ustavila sprejemanje novih delavcev, letos pa nekatera že zmanjšujejo število tistega delavstva, ki se je vozilo od daleč z avtobusi v tovarne v Ljubljani, Celju in Mariboru. V Litostroj so se vozili na delo v Ljubljano iz Savinjske doline, iz Dolenjske pa tja od Trebnjega.

Do velikega in skokovitega porasta emigrantskih delavcev v zahodni Evropi ni prišlo, ker sovpadajo mere jugoslovanske reforme z gospodarsko recesijo v Nemčiji in z manj ugodno konjunkturo v drugih zapadno evropskih državah.

Najhuje so občutile gospodarsko reformo razne obrtne delavnice občinskega značaja, ki so še vedno živetarile v stalnih primanjkljajih in slabih izdelkih

in revnih uslugah. Občinske uprave, ki so jih priklicale v življenje, so v reformi dobile opravičilo, da so jim odpovedale denarno kritje njihovih izgub in jih s tem obsodile na likvidacijo. S tem pa so odprle vrata zasebnemu obrtništvu, ki se je že lani zelo razširilo in celo obeta, da bo prevladalo na področju celokupne obrtniške dejavnosti.

Z reformo se je popravila tudi zasebna gostinska obrt, ki pa že zdaleč ni dosegla predvojnega razcvita. V industrijsko zelo razvitih predelih kot je to Gorenjska, gostilničarstvo ne prinaša toliko dohodkov kot obrtništvu ali delo v industriji. Zato nihče rad ne ugrizne v samostojno gostilničarstvo, ki terja od posameznika velike podjetnosti in neumornega prizadevanja. Pač pa se je precej opomoglo zasebno gostilničarstvo na Primorskem, na Notranjskem, v okolici Ljubljane in na Dolenjskem. Majhne tako imenovane občinske gostilne so v stvari izginile. Držijo se le hoteli in velike restavracije po mestih.

KAKOR PRED STO LETI

Ker industrijska podjetja več ne sprejemajo novih delavcev, je nastal zastoj, toda kljub temu se je zasebno kmetijstvo zaradi tega le neznatno opomoglo. Dolgi dve desetletji privilegiranja tako imenovanega družbenega kmetijstva, agrarnih kombinatov in zatiranja zasebnega kmetijstva je odvzelo kmetom lshereni polet. Sedaj sicer oblasti pozivajo ljudi, naj se posvetijo kmetovanju, toda vse predolgo je trajalo zapostavljanje kmečkega stanu in nobenih pravih perspektiv še ni, da bi mlajši ljudje mogli upati, da bi bilo mogoče živeti tudi od kmetovanja. Ni ne strojev za mala kmečka posestva ne večjega števila obrtnikov za kmečke potrebe, tudi ni nobenega kmečkega pouka o modrem kmetovanju, nobenih pravih kmečkih zadrug in organizacij. Vse kar zdaj zasebni kmet napravi v Sloveniji, je kakor pred stoletji, ko ni bilo nobene organizirane akcije v pomoč posameznim kmetom. Sam samostojen kmet se peha in kmetuje, kakor pač ve in zna. Vse tako imenovane kmečke zadruge in kmečki kombinati žive daleč od slovenskega kmeta ki je prepuščen samemu sebi. V kmečkih kombinatih delajo slovenski inženirji, živinozdravniki, razne vrste tehniki, a med njimi ni nobenega slovenskega kmečkega delavca. Imajo le delavce iz Hrvaške in Bosne, iz raznih pasivnih krajev, ki pa so slabi delavci. Neprestano se menjajo: prihajajo in odhajajo večkrat letno, fluktuirajo. Zato je vse kmečko delo opravljeno zelo površno, brez zanimanja in prizadevnosti. Zadruge niso zadruge ampak skupek ljudi, ki niso nikdar popreje imeli opravka s kmetijstvom. Zadržnega duha sploh ni, ampak gre za podjetja, ki izrabljajo državna, javna sredstva slovenske republike in občin ter svoj monopolni položaj, da prekupčujejo. Tudi nova oblika kooperacije je zelo šibka tvorba. Zasebni kmetje naj bi obdelali zemljo in sploh kmetovali, a zadruge in kombinati naj bi dajali semena, gnojila in stroje, pridelki pa naj bi se po določenem ključu delili. Gre za neke vrste socialistično spolovinarstvo, mezzadrio, ki naj bi reševalo socialistične managerske veleposestnike in dale možnost življenja tudi zasebnim kmetovalcem. Kot vse spolovinarske in druge nesamostojne oblike kmetovanja, tudi ta oblika kooperacije ne uspeva ne na Slovenskem in tudi ne drugod v Jugoslaviji, ampak le životari in je njen uspeh odvisen od podjetnosti posameznih veleposestniških socialističnih direktorjev in njihovih inženirjev.

Enako razne ustanove, javni uradi, inštituti in komunalne uprave ne spreje-

majo kakih novih uslužbencev in če ke morejo, skrčujejo število uslužbencev. Na drobno načrtno vodenje gospodarstva v vseh panogah je pripeljalo do velikanskega števila uradništva. Čim bolj raste pomen samoupravljanja v smislu, da je sleherno socialistično podjetje tako samostojno kot so bila nekoč samostojna zasebna podjetja, da mora namreč vsako socialistično podjetje skrbeti, da bo donosno in da bo samo razpolagalo s svojimi sredstvi za nadaljnji obstoj, razvoj in novo investiranje, tem manj je državnega vmešavanja, tem manj raznih ustanov, ki so prej pobirale vse prejemke in jih delile po svoji birokratski pameti ob nepravem času, na nepravem mestu in nasprorno vsem gospodarskim zakonom tržišč in zdrave konkurence

INŽENIRJI NA CESTI

Reforma je doslej, do pomladi 1967, pokazala le to, da je zaustavila inflacijo, uvedla določeno stabilizacijo cen v najnovejšem času, a po drugi strani je rajezavrla kot vzpodbudila polet gospodarstva. Slovenska industrija se še ni vključila v mednarodno konkurenco, ki naj bi jo spodbudila k izdelovanju kakovostno boljših izdelkov. Trenutno je tudi zaprla vrata mlajšim letnikom zlasti strokovnjakom z visokošolsko izobrazbo. Nenadoma so se inženirji in arhitekti, ki so še pred dvema letoma imeli najvišje dohodke, znašli na cesti. Nič kaj ne kaže dobro tudi raznim inženirjem elektrotehniške, mehanične, strojniške in kemične panoge. Gozdarskih inženirjev je trenutno dovolj, a jasno je, da sedanje stanje v kmetijstvu z agrokombinati v večnih denarnih krizah, pri zasebnem kmetijstvu, ki je bilo popolnoma na tleh in zdaj kaže le slabotne znake življenja, ne zahteva novih kmetijskih inženirjev. V dobi inflacijske rasti niso šli moški študirat pedagoške poklice, pa so zato ženske zasedle vsa mesta v osnovnem in srednjem šolstvu in delno celo na univerzah. Najlaže se še zaposlijo ekonomisti, to je diplomiranci ekonomske fakultete, pa tudi pravniki dobijo službe, ker je bila pravna stroka potisnjena nekoliko v stran v prejšnjem neprestanem eksperimentiranju na vseh področjih življenja od ustave pa do najnavadnejših statutov najnižjih upravnih in gospodarskih enot.

Toda vse te omejevalne antiinflacijske mere reforme niso vidno zmanjšale videza blagostanja v Sloveniji. Prav v zadnjih dveh letih smo doživeli, da se je še bolj razširil avtomobilizem in da so slovenski lastniki osebnih avtomobilov prešli od manjših vozil, od Fiatovih, na francoske in nemške Renaulte, Opele in Peugeotte. V letošnji zimi so zasebna gospodinjstva po večjih slovenskih mestih kupila deset in deset tisoče peči na kurilno olje za ogrevanje stanovanj. Preteklo jesen in še v zimi si je večina slovenskih družin po mestih nabavila italijanske avtomatične stroje in okoli 400.000 Slovencev ima potne liste, za katere ne rabijo nobenih viz ampak lahko prehajajo avstrijsko in italijansko mejo, kadar se jim zljubi. Ob posebnih jugoslovanskih državnih praznikih, ko je v sosednjih državah delovni dan, to je 29. novembra, ob novoletnih in prvomajskih praznikih, pa tudi na navadne dni, obiskujejo velike množice Slovencev sosednje kraje za mejo pred vsem, da si tam nakupijo blaga. Tako so Slovenci preteklo zimo nakupovali darila za praznike v tujini, v veliki meri industrijske izdelke, zlasti razne stroje in sestavne dele za vseh vrst strojev in tehnično orodje.

Ker se je zmanjšalo grajenje poslopij za javne namene in pa tudi velikih stanovanjskih blokov, je prišlo do občutne gradnje malih stanovanjskih hišic, na ti-

soče, ki jih gradijo ljudje v raznih etapah, a jih neprimerno manj stanejo kot pa draga stanovanja v velikih stolpnica.

Tako nizko je bilo stanje preostalega kmetijskega prebivalstva, da so pri začetnem oživljanju kmetijstva, tudi kmetje postali dobri kupci in kupujejo, če le morejo, kmetijske stroje v tujini in olepšujejo lastna stanovanja

SLOVENIJA - MOLZNA KRAVA ?

Kakšna so pa druga področja življenja v Sloveniji, taka, ki kažejo, kam gre slovenski narod in ki se ne tičejo samo njegovega osebnega materialnega stanja?

Še v zadnjih mesecih lanskega leta je bilo med ljudskimi množicami precej napetosti in nevolje. Ljudje so se vznemirjali, češ da je Slovenija zmeraj dajala, a sama da ni nič dobivala. Podobne očitke so drug drugemu metali v obraz tudi drugi jugoslovanski narodi, tudi Slovencem, češ, vi Slovenci ste se najbolje med vsemi odrezali pod komunizmom, zato imate daleč najvišji življenjski standard v Jugoslaviji: bolje ste plačani v vseh službah, relativno imate več avtomobilov, bolje ste oblečeni, bolje se hranite, a stalno ste v tujini pri odprtih slovenskih mejah nasproti zahodu. Slovenci pa so približno odgovarjali, kako jim je zastarela industrija, kako oni v glavnem nosijo največje breme za južne kraje, kako pridno delajo, a drugi na jugu lenarijo. Skratka, govorili so tako kot severni Italijani nasproti Rimu in južnim krajem. Zdaj ko je pritisnilo varčevanje reforme, ko se povsod v državi borijo podjetja za obstoj, ko vidijo, da si mora vsak sam pomagati, je nekoliko popustilo medsebojno očitiranje. Res pa je tudi, da oblasti ne pustijo nobenega medsebojnega napadanja naroda proti narodu, republike proti republiki in pa tudi da se je situacija spremenila z razvojem reforme, ki ne dovoljuje privilegijev in podpor ter si mora vsakdo, zasebnik, zasebno ali pa skupno podjetje, ekonomske regije, republike, pomagati sami brez intervencije države ali kateregakoli skupnega organa, ki jim je bila odvzeta sleherna moč interveniranja in podpiranja.

Še zmeraj je ena najbolj pekočih slovenskih ran narodov majhen naravni prirastek. Število živorojenih je padlo od 22.8 v dobi 1950-1954 na 17.9 v zadnjem petletju. Padanje se je sicer ustavilo, toda za tako majhen narod kot je slovenski, je ta prirastek zelo neugoden. Zelo odločilno vpliva na tako nizek naravni prirastek velikansko število splavov. Letno ima Slovenija okoli 26.000 porodov in še 15.000 registriranih splavov. To je 0.6 splava na en porod. Ker pa splavljajo tudi izven bolnišnic, pa stojimo Slovenci pred žalostnim rekordom, da imamo zelo verjetno en porod na en splav, torej 1:1. Zelo redki so zdaj detomori, toda čemu naj bi tudi bili, ko pa je tako enostavno splaviti brez vsakih ovir in formalnosti v ginekoloških bolnišnicah. V prejšnjih časih gospodarskega utopizma so tudi v načrtovanju družin ravno pri enem najmanjših narodov na svetu domači komunisti vnesli utopične prijeme tudi v propagiranje zdravih tako rekoč u radno zajamčenih splavov. Zdaj pa je komunističnega vodstva strah, ker vidijo, kam so pripeljali z olajšavo splavov. Vsaka ženska navede kot razlog samo socialni vzrok, pa četudi ima moderno stanovanje, avtomobile in počitniške hišice. Dejansko ničesar ne ovira splavljenja; nasprotno, ves upravni aparat in vsa duhovna usmerjenost današnje komunistične miselnosti vodi k temu. Nam Slovencem ni v nobeno tolažbo, če je tako strahovito padlo tudi število otrok in narastlo število splavov na Hrvaškem in v Srbiji, ali pa, da je še huje na Madžarskem in

Cikcak se imenuje reklamna oddaja na ljubljanski televiziji. Ime bi dobro pristojalo "liniji" Zveze komunistov, ki je tudi reklamnega značaja. Lanskega julija so na Brionih rekli "cik" in pognali Rankovića čez prag. Zdaj pa je Tito na Kosovem in v Metohiji odločno rekel "cak". V pomembnem pogovoru z izbrano družbo komunistov v Peći je povedal, da z demokracijo ni tako, kot so nekateri mislili. Tiste, ki so govoričenje o demokratičnosti vzeli preveč zares, bodo pognali iz partije, kjer še vedno vlada demokratični centralizem - grda spaka iz Leninovih časov, ki je vedno pomenila pokorščino voditeljem. Demokracija je eno, liberalizem - ali po slovensko rečeno, več svobode - pa je nekaj drugega, je rekel Tito. Drugače rečeno, je demokracija beseda za široko potrošnja in slepilo za preproste ljudi. Komunisti pa so odgovorni za razvoj socializma in zanje velja disciplina; preveč so žrtvovali, da bi zdaj vrgli puško v koruzo. Tovarišem v Moskvi je povedal: skupščina je 100% komunistična, komunisti vodijo zunanjo politiko in notranje zadeve; kako se more kdo pritoževati, da so izpustili vajeti iz rok? Se ne more. V tem se popolnoma ujemam s Titom. Pritožil bi se le, da komunisti niso izpustili vajeti iz rok, kot so pisali nekateri bedaki na zapadu in kot so se trudili dopovedati komunistični propagandisti.

V tem govoru, ki zavzema tri četrtine velike strani 'Dela', ni niti enkrat omenjeno delavsko samoupravljanje, čeprav mu je bilo v javnih govorih neprestano na jeziku. Prav tako kot demokracija je tudi samoupravljanje beseda za široko potrošnja. Zanj ni vredno izgubljati sape, kadar se "tisti zgoraj" (kakor jih imenuje Tito) pogovarjajo o resničnih vprašanih vladanja in oblasti. Takrat govorijo o disciplini in budnosti in o boju z razrednim sovražnikom. Vladanje, ki naj bi bilo ljudstvu v prid in ki naj bi skrbelo za red in mir in blaginjo prebivalstva, se pri komunistih spremeni v borbo, katero vodijo na vojaški način. Simbola te borbe sta kitajska rdeča garda in Stalin, ki se reži s kupa okostnjakov. Kadar Tito spregovori o disciplini in oblasti, uidejo misli nazaj v stare zagamane revolucionarne čase, ko se je repenčila Rankovićeve Ozna. Iz Titovih ust zaudarja po mrličih.

Peter Klepec

in v Avstriji še manj otrok kot matična Slovenija. Prav ta slednja bi morala dati dober zgled.

Ljudje v Sloveniji imajo občutek, da je sedanja komunistična oblika državne sistema izgubila vsako upravičenost obstoja. Zato so tudi sedanje splošne volitve v državi zmeraj brez posebnega pomena za ljudi.

Ljudje so povsem indiferentni do teh oblik komunističnega reda ali do komunističnega sklicevanja na neko ljudsko demokracijo. Upajo, da je sedanja doba samo prehodna in da bodo končno morala tudi v državnem upravljanju zmagati ti sta načela kot so prevladala ob gospodarski reformi.

Ilija Jukić: KRIZA TITOVA REŽIMA I TITOVE JUGOSLAVIJE

Brez dvoma doslej ena najboljših razprav o borbi v Zvezi komunistov Jugoslavije. Naročila preko urednika KT. Cena v Vel. Britaniji 10/-, v Sev. Ameriki \$2.00, v Nemčiji DM 6.

KULTURA IN OMIKA

PAHORJEVI OČITKI

O glasi tržaškega pisatelja Borisa Pahorja o ustreljenih za svobodo in izjavi univerzitetnega odbora Zveze komunistov o ponatisu glose v študentovski TRIBUNI sem že poročal v KT št. 333. Da bi bili čitatelji na tekočem, naj dodam, da je Pahor med drugim očital slovenskim komunistom tudi to, da je povojni režim zvelkel kmete v mesto, sedaj - sredi gospodarske krize - pa jih pošilja služiti Nemcem, ki so med vojno pobijali njihove očete in matere; da je onemogočil vsak duhovni pluralizem in "opljuval" Edvarda Kocbeka; da slovenski komunisti ne branijo slovenskih narodnih koristi; da je posledica vzgoje ta, da ljudje brezglavo hlástajo za materialnimi dobrinami; in končno, da on, Pahor, pristaš laične države, bi rajši videl, da slovenski narod rešuje krščanstvo kot pa da ga ne rešuje nihče.

Prvo in doslej edino javno reakcijo na glosu sem opazil v rubriki "Pogovor z bralci" v ljubljanskem DELU, v kateri je neki naročnik iz Ljubljane protestiral, češ, da je nepravilno ocenjevati tekste, ne da bi dali ljudem možnost, da bi si ustvarili lastno sodbo na podlagi izvirnega besedila. Omenjeni naročnik ni mogel dobiti revije v nobeni knjigarni. Domneval je, da "nekdo bedi nad puhšljivo literaturo". V odgovoru mu je DELO pojasnilo, da Mladinska knjiga proda vsakokrat 30 izvodov tržaškega ZALIVA. (Pri tem naj pripomnim, da je Božidar Pahor, dopisnik ljubljanskega DELA v Londonu, na liberalnem sestanku v Londonu - glej pretekli KT - omenil ta slučaj, toda navedel je, da je temu čitatelju bilo rečeno, da Mladinska knjiga proda vsakokrat 200 izvodov! Očividno je bilo tudi dopisniku DELA jasno, kako smešno je operirati v opravičilu s številko 30, toda dejstvo se ne da izpremeniti: gre za 30 izvodov in ne za 200, tovariš Božidar Pahor!) Če naročnik torej ni mogel kupiti ZALIVA, je bilo to zato, ker je revija "pošla", kakor so bile prodane tudi prejšnje številke. DELO je tudi pojasnilo, da univerzitetni odbor ni obsodil objave glose v tržaškem listu, ampak njeno oceno v TRIBUNI. Odgovor pa je časnikar Šetinc, ki urejuje rubriko "Pogovor z bralci" končal takole: "Soglašam pa s stališčem UK ZKS (univerz. odbora Zveze kom. Slovenije), da ne kaže podcenjevati poizkusov premaganih emigrantskih, neostalinističnih in drugih podobnih sil, da bi se zopet uveljavile. Pri tem jim gotovo pridejo prav tudi Pahorjeve obtožbe o tem, da so izdane žrtve NOB, ki niso padle za socializem."

Kot ubog delček "emigrantskih sil" bi rad opozoril kolego Šetince, da v Ljubljani očividno izvajajo cenzuro, ako je v ljubljanskih knjigarnah na razpolago celih 30 izvodov. A v čem so si emigrantske, neostalinistične in "druge" sile "podobne"? Kdo so sploh neostalinisti? Vem

kdo so neokolonialisti (tisti, ki dajejo Jugoslaviji posojila in zastoj pšenico), toda kdo so oni "drugi"?

DRAMA NA BOBNU: V zadnjem času je bilo veliko govora o težkem položaju gledališč v Ljubljani, Mariboru in Zagrebu. Sedaj je na vrsti ljubljanska Drama. Odstopil je njen direktor Bojan Stih. Svet Drame odstopa sicer ni sprejel, obljubil pa je proučiti njegove vzroke. Stih je kasneje dal izjavo, v kateri je dal jasno na znanje, da so razlogi za ostavko čisto finančnega značaja. Sredstva, ki jih Drama dobi, ne zadostujejo več za normalni potek dela. Plače uslužbencev so mnogo nižje od dohodkov "na drugih področjih (slovenskega) družbenega življenja". Večini umetniškega ansambla se dohodek suče med 80.000 in 120.000 (starih) dinarjev na mesec, pri tehničnem ansamblu pa med 45.000 in 65.000.

KNJIŽNI TRG: Reforma je pričela pritiskati tudi na predmet, ki je močno pri srcu našim revolucionarjem do ma, t. j. na takozvano narodno-osvobodilno vojno (NOV) narodov Jugoslavije. V Jugoslaviji namreč izdajajo zbornik dokumentov in podatkov o tej NOV, ki bo predvidoma obsegal nič manj kot 180 knjig! Obdelava dokumentov o takozvanih "bojih" v Sloveniji bo zajela kar dvajset knjig; 12 jih je že izšlo s svojimi srbohrvaškimi inačicami, finančne težave pa so nastale z ostalimi osmimi. Izhajanje poteka brez ovir v srbohrvaščini (letos bosta izšli 13. in 14. knjiga), toda delo za nadaljevanje zbornika v slovenščini je prenehalo. Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani išče sedaj ustrezno subvencijo na račun davkoplačevalcev in založnika.

Založba Mladinska knjiga je za letošnjo obletnico Prešernove smrti izdala zbirko štirih govornih gramofonskih plošč z izborom njegovih poezij. Pesmi recitirajo člani Slovenskega narodnega gledališča Duša Počkajeva, Stane Sever in Boris Kralj. Pesmi je izbral dr. Boris Peternu, jezikovno vodstvo je imel dr. Anton Bajec, umetniško pa Slavko Jan. Dolžina vsake plošče je 12 minut, cena zbirke pa nekaj nad 40 Ndin. Mladinska knjiga pripravlja se daj še eno ploščo in to z izborom uglasbenih Prešernovih pesmi.

Kot drugi zvezek zbirke "Litterae slovenicae", ki jo je ustanovil slovenski rojak v Münchenu dr. Rudolf Trofenik, je pravkar izšel spis akademika dr. Antona Slodnjaka "Slowenische Lyrik". To je besedilo predavanja, ki ga je ta slovstveni zgodovinar imel lani na filozofski fakulteti münchenske univerze. Dr. Slodnjak je postal redni član Slovenske Akademije znanosti in umetnosti pred dvema mesecema.

STIKI S TUJINO: Slovenski književniki Mira Mihelič, Tone Pavček, Janez Menart in Tone Kuntar so 10. marca brali v Celovcu svoja dela. Uvod v literarni večer, katerega so se udeležili predstavniki slovenskega življa na Koroškem, je napravil Mitja Mejak. Poleg Celovca so književniki obiskali tudi Bilčovs in Pliberk.

V Ljubljani je bil v začetku marca sestanek jugoslo-★

G.urednik! - Odboru liberalnih beguncev je treba čestitati na odlično obiskanem sestanku s temo "Liberalizacija v Jugoslaviji". Čudi pa me, da čestitate odboru zaradi tega, ker je sestanku prisostvoval tovariš Božidar Pahor, londonski dopisnik ljubljanskega komunističnega "Dela" - kot da je to bil največji uspeh sestanka. Še bolj me čudi, da v uvodniku priporočate "koeksistenčni dialog" med demokratskimi begunci in komunisti odn. uslužbenci komunističnega tiska. A najbolj me čudi zadnji odstavek Vašega uvodnika, ki pravi: "Led je prebit in takšnih sestankov je treba več. Tudi emigracija mora v dostojni in prepričljivi obliki razložiti onim iz domovine nekatera vprašanja..." Ali je "led prebit" za "koeksistenčni dialog"? Ko pravite "tudi emigracija", mar to pomeni, da so danes komunisti že začeli nam v emigraciji "v dostojni in prepričljivi obliki" razlagati nekatera vprašanja? Komu v odn. iz domovine mora "emigracija v dostojni in prepričljivi obliki razložiti nekatera vprašanja"? Takim kot tovariš Pahor? Čeprav bom morda obtožen, da ima "strašno preprosto pamet", moram priznati, da mi je Vaše navdušenje za koeksistenčni dialog s komunisti docela nerazumljivo.

"Dialog" med demokrati begunci in komunisti na oblasti, da bi drug drugega "dostojno prepričevali", je nesmišeln, ker med njimi ne more niti nobene koeksistence. Demokratska emigracija je opozicija komunističnemu režimu in kot taka stoji na strani opozicije režimu v domovini, ki nima niti svobode govora, niti svobode združevanja. To, kar neorganizirana opozicija v domovini ne sme ali ne more delati, treba, more in mora delati organizirana demokratska opozicija v emigraciji.

Sestanek, ki ga je priredil odbor liberalnih beguncev, je bil dejansko namenjen tujcem, v prvi vrsti angleški pu bliki. Prisotnost in sodelovanje tovariša Pahorja v debati je omogočilo, da so ne-Jugoslovani prvič utegnili slišati na istem mestu tako demokratske begunce kot komunistično stran in da so si lahko sami napravili svoje zaključke. Takšni sestanki bi bili nedvomno koristni za ne-Jugoslovane, toda "koeksistenčni dialog" med demokratskimi begunci in komunisti bi lahko koristil samo komunistom na oblasti. V. FARKAŠ

G.urednik! - Polemika o dunajskem Korotanu je predolga. Dvomim da bi zanimala večino bralcev. Priznam pa da ste samo s poročanjem o tem vprašanju in s polemiko mogli načeti nekaj zelo važnih vprašanj, na katera utegne mo spet tu ali tam naleteti v bodočnosti. In še več: da ste nanja tudi nakazali odgovore. Samo zaradi tega vam odpustim, da nas sicer gujivate s tem vprašanjem.

Postalo mi je jasno, da je javna razprava o aktualnih vprašanjih potrebna, kakor hitro odpovedo normalne osebne ali družbene komunikacije. (Čemur osporavam je dolžina take javne razprave!) Dobro ste povedali, da je naloga tiska, da poroča in obvešča, ne pa da vodi neko politiko, se spušča v posredovanja in slično. Vsi naši vodniki, in koroški v prvi vrsti, so dobili s tem krepko lekcijo.

Patru Tomažiču, graditelju, ste priznali zasluge in dali dolžno hvalo. Grajali pa ste ga kot vzgojitelja, ko je zašel v skoro porazne odnose s študenti. Jaz bi šel še dlje: on se ni sam postavil za rektorja, ampak ga je postavila lastnica doma in zato je njena odgovornost večja kot patrova. Ob tem mi prihaja na misel primer, ko bi slovenski mecen postavil na lastne stroške dom in ga podaril slovenski javnosti. Dvomim, da bi zato smel diktirati karkoli bi mu padlo v glavo. Novi upravitelji doma in on sam bi bili vezani na črko in duh ustanovne listine. Dr. P. (USA)

★ (Nadaljevanje kulturne rubrike)

vanske skupnosti PEN klubov, katerega so se udeležili za stopniki centrov iz Ljubljane, Zagreba, Beograda in Skopja. V smislu rotacije je slovenski center PEN izročil po pretekli mandatni dobi upravo jugoslovanske skupnosti srbskemu centru v Beogradu.

Jugoslovanski minister (zvezni sekretar) za prosveto in kulturo Janez Vipotnik je pred kratkim obiskal Anglijo kot gost angleškega ministra za prosveto in znanost Croslanda. Vipotnik je ob tej priložnosti izrazil željo, naj bi Anglija povečala število štipendij za Jugoslovane, tako da bi prišla v sklad s številom štipendij, ki jih nudijo nekatere druge velike države. Sedaj nudi Anglija Jugoslovanom 130 mesecev štipendij. Drugo vprašanje so bili lektorji jezikov jugoslovanskih narodov na angleških univerzah. V Jugoslaviji je trenutno sedem lektorjev angleškega jezika - šest na univerzah in eden na gimnaziji v Ljubljani. Toda v Britaniji je samo en lektor srbohrvaškega

jezika in to na slavističnem oddelku londonske univerze. Menda so predstavniki jugoslovanskega sekretariata za kulturo in prosveto pod vtisom, da so jeziki narodov Jugoslavije postali svetovni jeziki in da je treba sedaj vse univerze preplaviti z njihovimi lektorji.

KULTURNI SPOMENIKI: V Koprju obstoja cerkev, katero so tovariši preuredili v telovadnico in nudili tako koprski mladini edino mesto, kjer se je lahko po delu in študiju malo razgibala. Sedaj so pa to cerkev zaprli. Za radi bližajoče se starosti in misli o svetoskrunstvu? Da bi mladi Koprčani ne mogli telovaditi? Kje pa! Zaprli so jo zaradi baročnih fresk. Tujci bodo v bodoče gotovo dali nekaj težko potrebne tuje valute za njihov ogled.

V teku je akcija za odkup Finžgarjeve rojstne hiše.

POKOJNI: Umrli je slikar Marij Pregelj, sin pisatelja Ivana Preglja. Bil je star 53 let. Skupaj z drugimi je nedavno uredil izdajo "Slovensko slikarstvo" -SPECTATOR

DACHAU PRED DVAJSETIMI LETI XIIPOZABIMO... ŠE DOLGO NE!

Bloki v katerih so trpeli in umirali priporniki v dahavskem taborišču so podrti. Za vrstama zdaj že visokih jagned so ob obeh straneh taboriščne ceste ostali le pobeljeni betonski temelji porušenih lesenih barak. Zborni prostor med bloki in zidanim gospodarskim poslopjem s kuhinjo, kopalščem, delavnicami in skladišči je spremenjen v park. V parku so zrastle lične hišice, v katerih prodajajo okrepčila in spomine. Gospodarsko poslopje je spremenjeno v muzej nacističnega nasilja. Za njim še vedno stoji zidani bunker, zadnja postaja na poti na strelišče in na vešala. Poleg stražnih stolpov še vedno štrli v nebo krematorijski dimnik. Vešala ob krematoriju so podrti. Prostor okoli krematorija, kjer so SS-ovci streljali in obešali pripornike, pa so bogato zasadili z drevjem in okrasnim grmičevjem. Sredi drevja in vedno zelenih grmov stoji na visokem podstavku kip, predstavljajoč pripornika. V kamen pod kipom pa so vklesane besede: "V slavo mrtvim in živim v opomin!"

Dachau - prvo taborišče nacističnega nasilja je postal romarski kraj vsega sveta. Na koncu taboriščne ceste so v obliki okroglega stolpa zgradili katoliško kapelo in za njo, na nekdanjem dirkališču postavili samostan karmeličank. Grade še protestantsko in judovsko svetišče. Kraj, ki so ga drhteče ustnice milijonov izgovarjale v strahu, naj odet v zelenilo bohotnega drevja, izbranega grmičevja in skrbno požeatih trat postane kraj miru, molitve in pozabljenja...

Pozabljenja še dolgo ne bo! Dokler bo živel zadnji pripornik, dokler bodo živele generacije potomcev dahavskih trpinov in trpinov ostalih nacističnih morišč, Dachau in druga koncentracijska taborišča ne bodo postala znanstvena - mrtva zgodovina! Ostala bodo živ opomin bodočim pokoljenjem, kako lahko visoko civiliziran narod v svojem napuhu izgubi vest in se poniža na raven najsadističnejšega barbarstva. Dachau, Buchenwald, Mauthausen, Bergen-Belsen, Birkenau, Auschwitz, Ravensbrück, Treblinka in ostali koncentracijski lagerji Tretjega Reicha bodo večno pričali, ka ko je vodeča plast naroda v srcu kulturne Evrope v sadizmu nadkrilila divjake iz mongolskih step.

Pozabimo vendar že to! Dvajset let je preteklo. Mi nismo krivi! Velika večina nemškega ljudstva sploh ni vedela, kaj se v taboriščih dogaja. Saj smo tudi mi trpeli in trepetali pred koncentracijskimi taborišči... S takimi in podobnimi izgovori hitro postrežejo Nemci doma in širom sveta, kadarkoli nanese pogovor na koncentracijska taborišča. Uradno so za njih itak bila le "varnostna taborišča za prevzgojo sovražnikov tretjega rajha"... Zato, kaj bi venomer ponavljali eno in isto. V zelenju lepotičnih nasadov, ob pesmi zvonov, v molitvi - pozabimo... Nemec, dahavski pripornik, ko je videl v park spremenjeno taborišče, pa je dejal: "Napravili so ta kraj prelep. Tamle bi še vedno morala stati vešala..."

NEMCI NISO VEDELI

Nemci niso vedeli, kaj se dogaja v taboriščih in vendar so trepetali pred njimi. Ko smo prekoračili taboriščno žično ograjo in prišli v stik s prebivalstvom, nobeden v dahavskem mestu ni hotel nič vedeti o strahotah v taborišču. Tako večina Nemcev še dandanes najraje ne bi nič vedela o nacističnih grozodejstvih. Vest je pač - najhujši zandard!

Vsak dan so marširale kolone od SS-ovcev pretepanih pripornikov v tovarne in delavnice, ki so bile v okolici taborišč. Delovne enote sestradanih pripornikov so odstranjevale neeksplodirane letalske bombe po nemških mestih. Ženske pripornice so plele travo in rahljale gramoz po vseh nemških železnicah. Ob večjih industrijskih obratih so zgradili pomožna taborišča, v katerih so priporniki še več pretrpeli kot v matičnih taboriščih. Samo v I.G. Farben je delalo nad 50.000 pripornikov, ki so jih stalno menjali, to je izhirane vračali nazaj - v krematorijske peči matičnih taborišč. Samo na Bavarskem je bilo 139 pomožnih koncentracijskih taborišč in delovnih komand. Po vsej Nemčiji jih je prav gotovo bilo nad tisoč. Vsega tega se pač ni dalo skriti! Ali se niso Nemci vprašali, kdo so ti od SS-ovcev gonjeni in pretepeni tujci? Ali se niso zanimali za okostnjake, oblečene v zbraste obleke ali pa našemljene v obnošene civilne cunje pobarvane z rdečimi in rumenimi portami in križi? Mar Nemcev nista dušila smrad razpadajočih se trupel in dim krematorijskih peči, ki so ju zavezniški vojaki čutili trideset kilometrov daleč od taborišč?!

Koncentracijska taborišča niso bila v Nemčiji nikakršna tajnost! Postopek s priporniki po taboriščih je uradno res bil smatran za tajnost, toda pijani SS-ovci so po okolnih gostilnah nešteto krat govorili o svojih podvigih. In tudi oni maloštevilni Nemci, ki so bili odpuščeni iz taborišč, niso vedno molčali. Tako je šel glas po deželi, da se v taboriščih dogajajo nepopisna grozodejstva. Glas je šel tudi preko nemških meja... Prav zato se je vsak Nemec tresel, zlasti še, če je kaj nepremišljenega zinil, da se ne znajde v Dachau. Kako tudi ne, saj so izginili v nepovrat sosedje -

Judje, komunisti, socialisti in oni duhovniki, ki so se upali kritizirati postopke nacističnega režima. Kolikor so Nemci vedeli o bestialnem divjanju nacistov nad priporniki po taboriščih je bilo dovolj za zastrašenje širokih množic. Imena krajev, kjer so bila koncentracijska taborišča, so se v Nemčiji izgovarjala s strahom, šepetajoče. Vprašanje pa ostane, ki ga je treba pojasniti, kako je večina nemškega naroda gledala na usodo pripornikov tujih narodnosti, ki so po letu 1939 začeli polniti, kakor gobe množeča se koncentracijska taborišča? Ko so nas gonili po Nemčiji, nisem ni kjer opazil usmiljenega pogleda. Množice po mestih, skozi katera so nas gnali, so nam bile sovražne ali pa otopele. In vendar se ne da zanikati, da so med Nemci bili posamezniki, ki smo se jim smilili. Bili so celo med starejšimi vojniki, ki so nas stražili pri delu. Ti so se upali v roko pripornika skrivaj stisniti cigareto, košček sladkorja ali kruha. Človek ni bil zadržan v srcih vseh Nemcev. Nedvomno pa so se premnogi strinjali s Himlerjem, ko je ta javno govoril: "Če tuja ljudstva udobno žive ali pa od lakote umirajo, mi je to le toliko mar, kolikor jih rabimo kot sužnje za našo lastno civilizacijo... Če deset tisoč Rusinjev pogine od onemoglosti kopajoč protitankovski jarek za obrambo Nemčije, me to zanima samo toliko, da bo jarek izkopan... Mi Nemci smo edino ljudstvo na svetu, ki lepo postopa z živalmi, zato tudi spodobno postopamo s temi ljudskimi živalmi, toda ako bi skrbeli za njihovo udobnost, bi to bil zločin proti naši lastni krvi..."

Dokler je Hitler zmagoval je ogromna večina Nemcev drla čez trn in strn za njim. Takrat je grof Knyphausen najbrž imel prav, ko je izjavil, da je 17% Nemcev nacistov, 80% nacističnih sopotnikov in le 3% je treznih ljudi. (Ulrich von Hassell "Vom Andern Deutschland", stran 287.) Proti koncu vojne se je spametovalo precej sopotnikov in celo nekaj takih nacistov, ki niso pregloboko zabredli v kriminal. Vpoštevajoč, da se je iz Hitlerjevih nasprotnikov rodilo nemško podtalno gibanje, ki žal ni uspelo, pri pomisli na med vojno in po vojni rojene generacije, in pri spominu na one stotisoče nemških sotrpinov, ki so svoje kosti položili v temelje koncentracijskih taborišč ali pa so bili sezgani v pečeh, na sirote, ki so za njimi ostale, in na one tisoče, ki so skupaj z nami dočakali svobodo, bi bilo blazno obdolžiti nemški narod kolektivne krivde. Minister Strauss ima prav ko trdi, da kolektivne krivde nemškega naroda ni in je biti ne more. Krivda je individualna, vsakega poedinca, čeprav ti slučajji gredo v tisoče, stotisoče... To da Strauss prizna kolektivno obveznost, dolžnost nemškega naroda da popravi krivico, ki jo je storil nacistični režim in pri tem smatra materialno odškodnino le za majhen del obvez nemškega naroda.

KAJ JE Z ODŠKODNINO ?

Hitler je prišel na oblast legalnim potom z voljo nemške večine, ki poleg vseh nacističnih zločinov ni nikoli pokazala resne volje, da ga odstrani z oblasti. Zarota, ki je vodila do neuspelega atentata 20. julija 1944, je bila le za poznel poskus neznatne grupice patriotov. Iz njihovega programa in načrta zakona za obnovo rednega stanja v državi odmeva le skrb za ohranitev nemške države, njenih mej, in za obvarovanje nemškega naroda pred odgovornostjo za nacistična grozodejstva. Glede trpinov v koncentracijskih taboriščih je bilo predvideno samo to, da se oprezno in postopoma spuste domov ter se jim da denar za na pot...

Nikjer ni niti besedice o kakšni odškodnini sirotam pokojnih žrtev, odškodnini preživelim trpinom za prestano trpljenje in izgubljeno zdravje. In vendar je državno gospodarstvo, splošna ekonomija nemškega naroda dobila nad 20 milijard RM od suženjskega dela, zaplenjenih stvari in celo izkoriščenega pepela ter kosti pripornikov koncentracijskih taborišč. Po SS-ovski uradni statistiki je pripornik povprečno živel devet mesecev in v tem času dal nemški državi blagajni čistega dobička 1631 RM. V ne mnogoštevilnih in kaj poznih procesih proti nekaterim nacističnim zločincem, ki so gospodarili nad življenjem in imetjem pripornikov, so prišli na dan številni dokumenti o "nacistični žetvi" po koncentracijskih taboriščih. Eden izmed njih je sledeči seznam med 1. oktobrom 1942. in 2. avgustom 1943. naropane robe, ki jo je na dokumentu podpisani taboriščni komandant Franz Stangl poslal državnemu gospodarstvu v Berlin iz logorja Treblinka:

25 vagonov ženskih las	2,800.000 ameriških dolarjev
248 vagonov obleke	400.000 funtov šterlingov
100 vagonov čevljev	12,000.000 sovjetskih rubljev
22 vagonov suhih jedil	140,000.000 poljskih zloty
46 vagonov zdravil	400.000 zlatih ur
254 vagonov preprog in posteljnine	145.000 zlatih prstanov
400 vagonov raznih rabljenih potrebščin	4.000 karatov briljantov večjih od
120,000.000 zloty v raznih zlatnikih in nekaj tisoč nizov biserov.	/2 karata.

Od trpljenja, suženjskega dela in naropane imetja pripornikov je imel korist ves nemški narod. Zato pravdobra nitelji nemškega naroda ne morejo zanikati njegove kolektivne obveznosti, da prizadetim in njihovim potomcem z odškodnino vsaj delno popravi krivico. Življenj se obuditi ne more in trpljenja milijonov se plačati ne da! Lahko pa se preživelim olajša posledice trpljenja...

Zvezni poslanec dr. Arndt pravi, "da je naloga nemške zakonodaje in nemškega čuta za pravičnost in nepristranost rešiti vprašanje odškodnine". Toda ta "nemški čut za pravičnost in nepristranost" je v vprašanju odškodnine pri pornikov ne-nemške narodnosti popolnoma izostal. Zaskrbljenost zlasti vzbuja pomanjkanje vesti in čuta odgovornosti v raznih uradnih krogih ter pri veliki večini nemškega naroda, da bi za njih poštena, nepristranska rešitev vprašanja pomenila kakršnokoli moralno obveznost. Nemški uradni krogi se skrivajo za praznimi pravnimi floskulami, narod pa pozablja, da so Nemci vojno začeli z brezobzirnim bombardiranjem Varšave, Beograda, francoskih in angleških mest, primerja žrtve koncentracijskih taborišč z žrtvami bombardiranih nemških mest. Torej, po nemških moralnih pojmih spada bestialno mučenje golih in zvezanih trpinov v koncentracijskih taboriščih, njih gasiranje in sežiganje - med vojaške operacije. Izgleda, da je glede čuta odgovornosti in obveznosti nemškega naroda, da naciističnim žrtvam popravi krivico, grof Knyphausenova razpredelnica še vedno v veljavi.

Ne pod dojmom prebujajoče se vesti, pač pa na pritisk okupacijskih oblasti zapadnih zaveznikov so nemške dežele v dobi 1947-1952 objavile različne odškodninske zakone. V teh prvih zakonih, kategorija "narodno preganjanih" ni bila predvidena, ampak so pripornike drugih narodnosti, razen Nemcev in Judov, smatrali za "politično preganjane", tako kot so jih nacisti v taboriščih registrirali. Nemška odškodninska sodišča pa so prav kmalu izmislila kategorijo "preganjanih zaradi narodnosti", ki ji odškodnina ne pripada. Torej enostavno odvzela tujerodnim pripornikom kvalifikacijo, ki so jim jo dali nacisti. V zadnjem odškodninskem zakonu z dne 29. junija 1956. je nemški parlament enoglasno sprejel odločbo, da se vsem političnim, rasno in versko preganjanim od nacistov da odškodnina. Na pritisk zaveznikov in protest javnega mnenja je parlament toliko popustil, da je v členih 167 in 168 priznal malenkostno odškodnino (četrtino one, ki je določena za prvo grupo) samo onim narodno preganjanim pripornikom, ki so v smislu Ženevske konvencije begunci in so v taboriščih zadobili stalne telesne poškodbe in poškodovali zdravje tako, da zmorejo le 50% rednega zaslužka. Kakor so poprej nemška sodišča izigrala s svojim tolmačenjem prvi člen odškodninskega zakona, češ da tujerodci niso bili preganjani zaradi njih politične dejavnosti, ideologije, vere in sploh ne zaradi nasprotstva do nacionalnega socializma, pač pa zaradi njihove narodne pripadnosti, tako so sedaj za miloščino iz določb členov 167 in 168 hipno našla "pravni lek", da priporniki tujih narodnosti niso bili preganjani zaradi narodnosti, pač pa zavoljo varnosti nemških okupacijskih oblasti. "Tujerodci so namreč nudili odpor proti Nemčiji kot okupacijski oblasti in ne proti nacionalsocializmu..." Le kateri "nemški Solomon" more v desetletju 1935-1945 ločiti Nemčijo od Hitlerja in nacionalnega socializma? V tej dobi svet pozna samo eno Nemčijo - Hitlerjev nacistični tretji rajh! Ona "druga Nemčija" je bila za žičnimi ograjami koncentracijskih taborišč in proti njej so se borili edino le nacisti!

"Druga Nemčija", predstavljena po Centralni zvezi nemških odporiških borcev in žrtev nacističnega preganjanja je na predvečer glasovanja vložila pri kanclerju Adenauerju odločen protest proti osnutku zloglasnega zakona: "Najgloblje obžalovanje in razočaranje nad diskriminacijo med nemškimi in ne-nemškimi žrtvami nacizma. Mali prihranki ne odtehtajo škode na nemškem ugledu v svobodnem svetu." Adenauer in parlament sta ostala gluha... Iz vsega sveta so številne organizacije poslale nemški vladi odločne proteste. Istotako so protestirale pri Združenih narodih in zapadnih zaveznikih, da strašni zločini nacistov, ki jih ljudski rod ni poznal pred nastankom tretjega nemškega rajha, niso zapopadani v aretaciji politikov, masonov, duhovnikov, Jugov, Ciganov, Nemcev, Poljakov, Jugoslovanov itd., pač pa v bestialnem mučenju žrtev po koncentracijskih taboriščih širom Nemčije in okupiranih dežel. Muke, bolečine, smrt ne ločijo med politikom, masonom, duhovnikom, Arijcem in ne-Arijcem. Mučenje je enak zločin, pa naj bo mučen nemški državljani ali pa pripadnik naroda iz okupiranega področja, zato terja enako kažen in - enako odškodnino! Vsi protesti so bili zaman. Uradna Nemčija in nemški tisk se za njih nista zmenila. Po desetih letih nemška sodišča še vedno odbijajo tožbe s staro floskulo: "Tujerodci se načelno niso borili proti nacionalnemu socializmu, pač pa proti Nemčiji. Nemške okupacijske oblasti so morale zapirati Poljake, Slovence, Srbe, Francoze itd. - iz varnostnih razlogov..." Predsednik deželnega prizivnega sodišča v Kölnu se je v eni izmed razsodb iz leta 1966 povzpela celo do sledeče trditve: "Sodišču je znano iz zaslišanj tožiteljev in prič, ki so na visokih mestih, da je nemška vlada hotela slovensko narodno skupnost, podobno kot ukrajinsko, varovati, ker je ona, vlada (Hitler & Co.), smatrala področja te narodne skupnosti za svoje lastno interesno področje." Odloki nemških odškodninskih sodišč so neizpodbiten dokaz, da nemški uradni krogi smatrajo nečloveški sistem koncentracijskih taborišč, skupaj z vsemi nacističnimi zločinskimi metodami, za spodoben in zakonit postopek, kadar gre za uničevanje ne-nemških narodov, zlasti pa še Slovanov!

Predstavnikom Mednarodne organizacije deportirancev in političnih pripornikov je kancelar Adenauer pripovedoval o odločni volji nemškega naroda, da "storjeno krivico tako daleč, kot je sploh mogoče, popravi" ("begangenes Unrecht, soweit das überhaupt möglich ist, wieder-gutzumachen") Toda, starih nemških odličnikov, ki so bili po

vsem svetu znani po svoji trdoti, ponosu in časti, ki so težko dali besedo ali kadar so jo dali, so jo držali do groba, izgleda, da ni več. Z njimi je odšla v grob tudi pravica! Za tujerodne trpine se je rodila neka "nemška pravica", ki se hoče svetu predstaviti zavita v plenicah sladunjastih besed. Besed brez dejanj. "Zahteva po pravici je večna!" (Der Anspruch auf die Gerechtigkeit ist ewig!) je nekoč vzkliknil predsednik Zvezne nemške republike prof. Theodor Heuss. Mi se mu pridružujemo! Dodali bi le, da - ljudje niso večni. Sodobna "nemška pravica", v nenehnem iskanju, kako bi bila krivica popravljena, pa čaka, da zadnja nacistična žrtev zapusti ta svet. Naj vsak dan čakanja leži na nemški vesti... Razmere, ki so vladale za časa sultanov v turškem pravosodju so slikali z znanim izrekom: "Kadija toži, kadija sodi!" Za nemška odškodninska sodišča pa velja: "Sodnik je obtoženi in proti njegovim razsodbam ni priziva!" To je v dvajsetem stoletju, v srcu Evrope, nemško pojmovanje pravice!

IGRA, KI DA MISLITI...

Za vsakega, ki Evropo pozna in ki zna trezno misliti, je jasno, da v nemških predvojnih in med vojno dorastlih generacijah nacistična miselnost še ni izumrla. Je preveč sorodna s splošnimi nemškimi nazori in cilji v preteklosti. V dahavskem taborišču mi je slučajno prišla v roke nemška revija "Wissen und Wehr" iz leta 1923. V njej je bila daljša razprava o položaju nemškega naroda v Evropi in v svetu. Analizirana je bila nemška preteklost in nakazana bodočnost. Pisalo je, da je nemški narod navajen slediti voditeljem. Zato uspeva na svetovni pozornici samo takrat ko ima sposobne - velike voditelje. Veliki voditelji vedo, da je za nemški narod življenjski prostor na vzhodu in jugovzhodu. To je bilo napisano deset let pred Hitlerjevim prihodom na oblast. Dvaindvajset let po Hitlerjevi smrti se generacije nad trideset let starih Nemcev ne morejo sprijazniti z mejami ob Odri in Nisi ter na Češkem Rudogorju in Sudetih. Prav rado pa Nemci pozabljajo, kaj so njihove oborožene horde v drugi svetovni vojni, ki jo je začel Hitler, počele po okupirani Evropi. Zato se ni čuditi nekaterim znakom prebujanja nacizma. Proces, ki so se v zadnjih letih vršili proti nacističnim krvnikom, so bili poučni zlasti za nemško mladino. Vest starejših generacij, ki imajo lepo število bivših članov nacistične stranke razporejenih vse gor do najvišjih položajev, ni bila hudo prizadeta. Pred tribunal je tako prišlo le neznatno število "manjših rib" in "ribic"...

Pomembnejši nacisti, ki so se znali pravočasno skriti in izmuzniti iz Nemčije, žive pod tujimi imeni večinoma v Južni Ameriki. Tam, v razkošnih vilah, ob divnih jezerih med gorami "Čilske Švice", kujejo načrte o četrtem rajhu. Že zgodaj 1944 so nacistični prvaki začeli s pošiljanjem ogromnih vsot zdrave valute in širom Evrope naropanih dragocenosti v nevtralne države. Ko je v okupirani Nemčiji vladala največja beda, je po zavezniški uradni statistiki leta 1946 v nevtralnih državah z nemškim denarjem poslovalo 750 družb. Strokovnjaki trdijo, da so nacisti pravočasno spravili v inozemstvo okoli ene milijarde dolarjev. Seznam ljudi, ki imajo pravico razpolagati s tem denarjem, zaenkrat predstavlja največjo neodkrita tajnost tretjega nemškega rajha. Znano je, da je v rokah visokih funkcionarjev ODESSA (Organization der SS-Angehörigen). Ta tajna, leta 1947 ustanovljena nacistična organizacija, po sreduje zvezo med po vsem svetu razkropljenimi nacisti in njihovimi rodbinami. Po njenih kanalih potujejo žene in otroci nacistov v inozemstvo. Preko firm, za katerimi stoji ODESSA, se vrši tajna trgovina, financirajo nacisti v inozemstvu in neonacisti v Nemčiji. ODESSA vzdržuje neonacistični in nacistom naklonjeni tisk. Čeprav banke poslušajo tajno, se je vendar izvedelo, da na Tirolskem živi bivši uradnik avstrijskega rdečega križa, ki je pretihotapil Martina Bormana do nekega samostana v Južni Tirolski, odkoder je ta potem zginil v Južno Ameriko. Ta mož še dandanes vsakega meseca prejme ček in to vselej od druge inozemske banke...

V dobrih dvajsetih letih bodo nacisti, bivši člani Hitlerjeve nacional socialistične stranke, tako v inozemstvu kot v Nemčiji - pomrli. Krmilo nemškega naroda bo prevzela nemška mladina. Poskrbeti je treba, da bo novi nemški rod predvsem znal spoštovati dostojanstvo človeka in da ne bo podcenjeval narodov v svojem sosodstvu. Zato se nacistična grozodejstva ne smejo pozabiti. Dokler se svet ne prepriča, da je nemški mladi rod na pravi poti, je treba o njih pisati in kazati grozote iz koncentracijskih taborišč v filmih. Koncentracijska taborišča, kraji nacističnega barbarstva, se morajo ohraniti, da bo imela nemška mladina kje spoznati brezsrčnost svojih prednikov...

Zato naj stoji Dachau! V slavo mrtvim in živim v opomin!

POD ČRTO:

Vstop na pesniške večere, ki jih prirejajo v Beogradu, je skoraj zmeraj prost. Kljub temu so velikokrat dvorane na pol prazne. Pred dnevi pa je bil v Mladinskem domu pesniški večer nenavadno dobro obiskan, in to kljub temu, da so pobirali vstopnino - 100 dinarjev. Nič čudnega, na stopili so pesniki, ki se imenujejo "generacija brez milosti". (DELO, 19.marca 1967.)

Zvečer novembrskega dne se je prijavil gost v mariborskem hotelu "Slavija". Uslužbenka v vratarjevi loži ga je vprašala: "Ime i prezime?" Gost je vljudno pojasnil: "Saj govorim slovensko!" - "Pa ništa, možete," mu je prijazno dovolila uslužbenka. (DELO, 9.dec. 1966.) "Če to ni smola; 20 let so me učili kimati - zdaj ko to znam, se pa s kimanjem nikamor več ne pride..." (Kariaturist Milan Maver, DELO, 7.novembra 1966.)

"Načelo nacionalne suverenosti in popolne enakopravnosti obsega tudi pravico slehernega od naših narodov, da varuje vse atribute svojega nacionalnega obstoja in da kar najbolj razvija ne samo svojo gospodarsko, ampak tudi kulturno dejavnost. Med temi atributi ima v odločilni meri važno vlogo lastno nacionalno ime jezika, ki ga uporablja hrvaški narod, ker je neizpodbitna pravica slehernega naroda, da imenuje svoj jezik z njegovim lastnim imenom, ne glede na to, ali gre za filološki fenomen, ki v obliki zasebne jezikovne variante ali celo v celoti pripada tudi kakemu drugemu narodu," pravi "Deklaracija o nazivu in položaju hrvaškega knjižnega jezika", ki jo je sredi marca objavilo 18 hrvaških kulturnih in znanstvenih ustanov in organizacij. Deklaracijo je sprejel tudi plenum Društva hrvaških pisateljev.

Deklaracija priznava novosadski dogovor o skupni linguistični podlagi srbskega in hrvaškega knjižnega jezika, toda trdi, da ta dogovor ni zanihal zgodovinsko, kulturnozgodovinsko, nacionalno in politično resnico o pravici vsakega naroda do lastnega jezikovnega medija nacionalnega in kulturnega življenja. A ravno to pravico v praksi ignorirajo tako zvezna glasila kot Tanjug, Jugoslovanska radio-televizija v skupnih oddajah, PTT, železnice, takoimeno gradivo gospodarske in politične literature, filmski tedniki, razni administrativni obrazci itd. "Državni jezik" vsiljujejo v Jugoslovanski vojski, zvezni upravi, zakonodaji, diplomaciji in političnih organizacijah in spravljajo hrvaški književni jezik v neenakopraven položaj lokalnega narečja. Dosedanja ustavna določba o "srbohrvaškem ozir. hrvaškosrbskem jeziku" s svojo nenatančnostjo omogoča, da v praksi pojmujejo ta dva vzporedna naziva kot sinonima, ne pa kot temelj za enakopravnost tako hrvaškega kot srbskega knjižnega jezika. Takšna nejasnost omogoča, da v praksi srbski književni jezik po sili stvarnosti vsiljujejo kot enoten jezik za Srbe in Hrvatse. Ustanove in organizacije, ki so podpisale deklaracijo, menijo, da v takšnih primerih hrvaški narod ni zastopan in da je potisnjen v neenakopraven položaj. Z ozirom na predstoječe spremembe v jugoslovanski zvezni ustavi in ustavah republik, podpisniki deklaracije predlagajo, da se zagotovijo pravice jezikov narodov in narodnosti v Jugoslaviji z ustrežno formulacijo.

Prva reakcija na to deklaracijo je prišla od skupine srbskih pisateljev, ki so na skupščini Združenja književnikov Srbije predlagali in podpisali tkzv. "Predlog za razmišljanje", ki pa ni nikdar doživel objave. Po tem, da so ga v uradnih krogih obsodili kot "destruktivnega", bi sodil, da je bil ta "Predlog" živčen izpad proti Hrvatom. Več srbskih pisateljev je svoj podpis takoj umaknilo, pisatelj Božidar Šuica pa je v pismu BORBI celo zatrdil, da ni vedel, kaj je podpisal, ker je bil v pijanem stanju. Od 48 podpisnikov "Predloga" je bilo 16 članov partije.

Temu je nato sledil lov na čarovnice. Kdo je iniciator deklaracije? Zakaj ni bil o tem informiran predhodno noben političen forum? Zakaj je bilo treba priti na dan z deklaracijo v taki obliki? Mar ni to politična gesta naperjena proti "bratstvu in edinstvu" jugoslovanskih narodov?

Najbolj je žgalo dejstvo, da iniciatorji in podpisniki deklaracije niso vprašali noben komunističen forum za mišljenje pred objavo. Še več, med podpisniki je bila cela vrsta članov Zveze komunistov, ki delujejo v teh hrvaških ustanovah in organizacijah. Postopali so na lastno roko brez vsake formalne odločitve centralnega komiteja ali kakkega drugega partijskega foruma. Ako so se torej "spozabili" ob tej priliki, mar se ne bi mogli spozabiti znova jutri ob kaki drugi - še bolj "nevarni" stvari? To je očigledna "diverzija", ki jo je treba zatreti v samem jedru še predno požene globlje korenine! Spregovoril je Mika Tripalo, sekretar centralnega komiteja Zveze hrvaških komunistov, na seji zagrebškega partijskega komiteja in Vladimir Bakarić, predsednik CK ZK Hrvatske, na seji Sabora. Zaključek: najti je treba vse iniciatorje, a zlasti komuniste, in jih kaznovati; vse podpisnike, ki so kandidati na predstoječih volitvah za republiške in zvezne skupščinske organe, je treba brisati z liste kandidatov; državni tožilec naj ugotovi, ali obstoja podlaga za sodni postopek na podlagi zakona o ščuvanju proti bratstvu in enotnosti. Za vsako ceno je treba pokazati, kdo je gospodar v državi. Partija "ne komandira", toda brez nje naj si nihče ne drzne delovati na svojo roko. In v tem je bilo verjetno največje "zlo" te afere.

Med podpisniki deklaracije je bila Matica Hrvatska, hrvaški PEN klub in sekcije Jugoslovanske akademije znane za umetnosti (oddelka za filologijo in sodobno književnost in institut akademije za jezik, književnost in teatrologijo). Iz Zveze komunistov so bili skoro takoj izključeni Vlatko Pavletić, predsednik društva hrvaških pisateljev, in univerzitetni profesorji Miroslav Brandt, Ivo Franges in Ljudovit Jonke. Jonke je tudi član jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti in ugleden strokovnjak za srbohrvaščino. Med podpisniki, katerih usoda zaenkrat še ni poznana, so tudi Dobrica Cesarić, Vjekoslav Kaleb, Gustav Krklec, Miroslav Krleža, Novak Šimić, Pero Budak, podpredsednik društva književnikov; Slavko Mihalić, tajnik društva književnikov; Petar Segedin, Dragutin Tadijanović, predsednik Matice Hrvatske Jakša Ravlić, in drugi.

Med onimi, ki so deklaracijo obsodili, je tudi izvršni komitej CK ZK Bosne in Hercegovine, "aktiv komunistov društva hrvaških književnikov", vsi zbori hrvaškega Sabora in glavni odbor Socialistične zveze - torej vsi oni, katerih "avtoriteta" je bila prizadeta. Predstavniki ustanov, ki so deklaracijo podpisale, so izdali izjavo, da niso nameravali nikogar žaliti in da imajo polno zaupanje v Zvezo komunistov, da v celoti uresniči enakopravnost...

23. marca se je vršil v Ljubljani VII. plenarni sestanek centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, na katerem je bila sprejeta dolga resolucija, za katero je Mitja Ribičič v svojem uvodu dejal, da "poudarja potrebo po utrjevanju avtoritete slovenskega političnega vodstva v tem smislu, da je odgovorno za suverenost in neodvisnost slovenskega naroda in jugoslovanske socialistične skupnosti". Resolucija, je rekel znani oznovec Ribičič, "da je poseben poudarek potrebi po avtoriteti varnostne službe in njeni sposobnosti, da deluje v smeri odkrivanja in preprečevanja dela sovražnikov socializma". Resolucija tudi pravi, da je treba preprečiti, da bi vsako družbeno nasprotje v naši vednarodni skupnosti dobilo prizvok nacionalnega nasprotja.

Dolg govor je imel kot običajno Edvard Kardelj, ki je delno tolažil komuniste in delno grozil vsem ostalim, po sebnosti "tistim, ki imajo polna usta kritike, a seveda oportunistično stisnejo rep med noge, kadarkoli se od njih zahteva, naj odkrito prevzamejo družbeno odgovornost". Pri tem je Kardelj seveda ignoriral dejstvo, da edino odgovornost, ki jo smejo kritiki v Sloveniji in Jugoslaviji prevzeti nase, je ona pred sodiščem, nikakor pa ne na vladi. Vlada je rezervirana za Kardelje.

Med komunisti so se našli sedaj ljudje, "ki so ostali razočarani in iznenadeni češ, kako smo mogli mi, ki smo si za časa revolucije in po revoluciji slikali ideale bodoče družbe, tovarišstva in bratstva med ljudmi itd., sedaj nenadoma zaiti v take konflikte in probleme?" To je seveda iluzija, je rekel Kardelj, ki nima z marksizmom nobene zveze. Da je socializem brezkonfliktno stanje, izgradnja socializma pa sajenje rožic, je iluzija, toda čudna iluzija po 20 letih obstoja socializma v Jugoslaviji. In vendar, pravi Kardelj, pri nas še obstoji iluzija, "da je 20 let revolucije zadostovalo za likvidacijo vse tiste reakcionarne navlake... Zato postaja po mojem mnenju resen problem naše politične in idejne akcije dejstvo, da so slovenski komunisti v zadnjih letih dopustili brez resnega odpora pojav določenih tendenc, ki jih ni mogoče drugače tolmačiti kot začetek zamaskiranega poskusa legalizirati afirmacijo belogardistične revizije pogledov na narodno-osvobodilno vojno in s tem tudi na socialistično revolucijo".

Resolucija si tudi prizadeva razložiti demokratični mehanizem v Sloveniji in trdi, da "delovni ljudje vse bolj po stajajo upravljalci in kritiki, vlada in opozicija hkrati". "Delovni ljudje"(?) ne bodo dovolili, "da bi se pod krinko samoupravljanja in demokracije uveljavljalo birokratsko odločanje v ozkih krogih in ne bodo dopustili kakršnegakoli politikantskega boja za oblast". A da bi bilo vsakomur jasno, kaj to pomeni, resolucija dodaja, da bodo "skrajni administrativni ukrepi" (beri: policijski) "največkrat nepotrebni, vedno pa politično razumljivi". Boj mnenja pa resolucija karakterizira kot "zlorabljanje zaupanja in izkoriščanje demokracije za politikantsko intrigiranje, blatenje samoupravljanja in prikrit boj za oblast" in dodaja, da "ne moremo neprizadeto dopuščati, da bi se kdorkoli lahko politično uveljavljal proti ustavi (ki so jo napisali komunisti zase) in izven socialističnih temeljev". Dopusti pa, da je treba vztrajati pri sodobnih, naprednih pogledih na vero in cerkev vključno z zaostrenemu političnemu boju proti klerikalizmu. Klerikalna in malomeščanska kritika hoče dokazati, da socialistična družba ni sposobna ostvariti morale in oblikovati poštenega človeka. "Ta kritika zapira oči pred progresivnostjo družbenega razvoja ter s prstom kaže le na spremljajoče negativne pojave, utemeljujoč svoje politične zahteve po soudeležbi v vzgoji in oblasti." Resolucija poudarja, da glede pridobitev revolucije in socializma ne more biti nobenega dialoga.

BEDNI "NARODNI" GLASNIKI

Spet se pojavljajo "narodni" glasniki, pravi dalje resolucija, ki dopovedujejo, da se slovenski narod lahko ohra ni samo z negovanjem vsega, kar je bilo zaostalega v slovenskem gospodarstvu, slovenski kulturi, v slovenski družbeni strukturi. Z ene strani hočejo oddvojiti kmeta od drugih delovnih ljudi in socializma s tem, da idealizirajo za ostalost in patriarhalne odnose na vasi. Z druge strani skušajo oddvojiti delovno inteligenco, zlasti humanistično, od drugih delovnih ljudi s tem, da ji pripisujejo vlogo narodnega voditelja, ki naj bi imel nalogo, da modelira jutrišnjo družbo, da brezobzirno kritizira vse obstoječe in se hkrati odreka odgovornosti za družbeno prakso. Najbolj bedni so "narodni" glasniki tretje vrste, ki ne morejo skriti klerikalno-belogardističnega, emigrantskega ozadja. Propagirajo rešitev slovenstva v razbitju Jugoslavije in v organiziranju nekakšne slovenske državne tvorbe kot gospodarskega in političnega prirepka imperialističnih sil. V tej propagandi se že po tradiciji poslužujejo demagoškega izkoriščanja verskih čustev v politične namene.

Kot posledica udbinih ekscesov na Kosovu in Metohiji, deklaracije o hrvaškem jeziku, in vse močnejšemu nezadovoljstvu nasploh - a zlasti naraščajoče negotovosti med komunisti samimi, ali naj komandirajo ali ne - je prišlo na koncu marca tudi do obsežnega Titovega potovanja po Kosmetu, kjer ga ni bilo že celih 16 let. "Mar si upa kdo pomisliti, da smo vrgli puško v koruzo in si lahko vsakdo privoščiti, kar se mu zljubi?" se je junal Tito v Prištini. "Mar smejo milijoni tistih, ki so sklenili stopati pri graditvi velike prihodnosti socializma in celo komunizma (ob tujem kapitalu - moja op.) v korak z Zvezo komunistov dopustiti, da bi nekaj desetini tistih, ki so sovražniki socialistične družbe, motili naš mir in hujskali naše ljudi druge proti drugim?" Ti milijoni, je rekel Tito, so dovolj občutili ustaški in četniški nož. - Rekel bi, da stoji Jugoslavija na pragu novih čistk...
IVAN STANIČ

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40
ROMA
(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED
Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40
Tel. 777-102

HOTEL DANIELA
Roma - Via L. Luzzatti 31
Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija: 1.10.0	Finska: 13.-	Nemčija: 16.-
Argentina: 650.- (1300.-)	Francija: 15.-	Švedska: 20.-
Avstralija: \$A 4 (\$A 7)	Italija: 2500.-	Urugvaj: 60.- (120.-)
Avstrija: 50.-	J. Afrika: 4.- (R 7)	U.S.A.: 5.00 (\$ 8.50)
	Kanada: 5.00 (\$ 8.50)	

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada